

DIETISTER SOM FORSKAR – LÄNKEN MELLAN VETENSKAP OCH NUTRITIONSBEHANDLING

Totalt utbildas idag ca 90 dietister per år i Sverige. Det finns ca 1400 legitimerade dietister varav ca 45 stycken (ca 3 %) har en doktorsexamen. De flesta av dessa har publicerat sina avhandlingar under 2000-talet. Ett fåtal dietister med doktorsexamen har gått vidare i sin forskarkarriär som docenter och ytterligare några få som professorer. Här finns behov av tillväxt och utveckling. DRF ser med tillförsikt att dietistkåren i samarbete med hälso- och sjukvården och universitet/högskolor fortlöpande ökar möjligheterna för fler dietister att arbeta med forskning.

Ungefär hälften av alla med dietistexamen (180 hp) från 2000-talet har kompletterat med en 1-årig magisterexamen (+60 hp). Numera ges även möjlighet till en 2-årig masterexamen (+ 120 hp). Det finns således många dietister som nuförtiden är behöriga till forskarutbildning. Vidare har idag samtliga tre dietistutbildningsorter i Sverige (Göteborg, Umeå och Uppsala) en väletablerad vetenskaplig förankring och bedriver forskarutbildning. Förutsättningar för tillväxt är således på god väg och det är framförallt antalet doktorandtjänster och forskartjänster som behöver blir fler.

Idag bedriver dietister bland annat forskning vid institutionerna för dietistutbildningarna och vid olika arbetsplatser/verksamheter inom hälso- och sjukvården med koppling till olika universitet. För en del handlar det om att bidra med specifik dietistkompetens i pågående studier inom verksamheten och för andra om att själv initiera och driva studier med kost- och nutritionsrelaterade frågeställningar.

Sedan mitten av 2000-talet finns inom DRF ett *vetenskapligt råd* bestående av disputerade dietister (<http://drf.nu/vetenskapligt-rad.php>). Rådets funktion är främst att utgöra experter såväl inom som utanför förbundet vid olika uppdrag och frågor. Vidare kan rådet medverka till utveckling av forskning inom yrkeskåren, spridning av forskningsresultat samt arbeta för att ämnet dietetik och klinisk nutrition får större utrymme och väl förankras inom universitet/högskolor respektive hälso- och sjukvården.

FORSKNINGSÄMNEN - KOSTVETENSKAP, DIETETIK OCH KLINISK NUTRITION

Det som håller samman dietisternas forskningsfrågor är ämnesområdena kostvetenskap, dietetik och klinisk nutrition. Det innebär att man för samman olika perspektiv och kunskapsområden kring maten och människan i syfte att på ett adekvat sätt kunna *utreda, bedöma, behandla, utvärdera och förebygga kost- och nutritionsrelaterade problem och sjukdomstillstånd*. Det är således en integration och tillämpning av principer från nutrition, biokemi, fysiologi, livsmedelsvetenskap, måltidsservice samt samhälls- och beteendevetenskap. Nedan beskrivs de forskningsfält som i huvudsak rör dietisternas profession och ämnesområde. Områdesindelningen är hämtat från dietisternas yrkesförening i USA och återges därför utan översättning:

Dietetics Professional & Research

- 1. Dietetic Research (delivery and dissemination of dietetic service, nutrition care process, outcomes, nutrition interventions)*
- 2. Food Science Research (chemical and physical structure of food, effects of processing and preparation)*
- 3. Basic Sciences (biochemistry, cellular and molecular biology, physiology, genomics, pharmacology)*
- 4. Nutrition Research (basic sciences applied to human nutrition and health biomarkers, nutrient functions)*
- 5. Behavioral and Social Sciences Research (human behavior from biological, psychological and social perspective, public health, community nutrition)*
- 6. Management Research (human resources, operations, management information, systems, finance, marketing, health care management, operation research)*

Källa: Priorities for Research. Agenda to Support the Future of Dietetics. 2007. American Dietetic Association (ADA) www.eatright.org

AKTUELLT UTVECKLINGSOMRÅDE

Ovanstående illustration över dietetikens olika forskningsfält kan användas som utgångspunkt i utveckling av dietisternas framtida forskning. På detta sätt kan länken mellan vetenskap och nutritionsbehandling ytterligare utvecklas. Ett aktuellt exempel på detta är nutritionsbehandlingsprocessen, en standardiserad arbetsprocessbeskrivning som tillsammans med Internationella dietetik och nutritionsterminologin (International Dietetics & Nutrition Terminology-

www.drf.nu

DRF
DIETISTERNAS
RIKSFÖRBUND

Standardized Language for the Nutrition Care Process, Academy of Nutrition and Dietetic, f.d. ADA) möjliggör internationellt samarbete för framtida forskning inom dietistens arbetsområde t.ex. behandlingsplaner, utvärderingsmetoder, dokumentation och kvalitetsuppföljningar.

DIETISTUTBILDNINGARNA, INSTITUTIONER OCH DERAS FORSKNING

Vid avdelningen för invärtesmedicin och klinisk nutrition i Göteborg bedrivs forskning inom ämnet *klinisk nutrition* utifrån främst ett medicinskt perspektiv. Områdena nutritions- epidemiologi, aptit/kostintag, energiomsättning, kroppssammansättning och mikronäringsämnen står där i centrum (www.medicine.gu.se/avdelningar/klinisknaringslara).

Vid institutionerna för kostvetenskap i Umeå och Uppsala bedrivs forskning inom ämnet kostvetenskap. *Kostvetenskap* är tvärvetenskapligt och handlar om matens betydelse för människan i olika situationer, kön och åldersgrupper. I Umeå är kost och hälsa hos barn ett huvudtema där flera olika projekt ingår (www.kost.umu.se). Fokus ligger här på matvanor och näringsstatus hos vissa grupper exempelvis barn med födoämnesöverkänslighet eller övervikt, vegetarianer och gravida kvinnor. Kostvetenskapens tvärvetenskapliga perspektiv innebär att såväl den samhälliga kontexten som det naturvetenskapliga perspektivet var för sig eller i kombination studeras. I Uppsala är det de två huvudområdena dietetikens kommunikation och den offentliga måltiden som är i fokus (www.ikv.uu.se). Ett särskilt intresse finns här för sårbara gruppers matvanor och näringsbehov. Det kan exempelvis handla om måltidsituationen och kommunikationsbehov kring mat för äldre eller personer med funktionsnedsättning. Det kan också handla om livsmedelsspecifika frågor kring exempelvis sensorik och hygien, samt yrkesspecifika områden som dietisters dokumentation.

Vid samtliga tre ovan nämnda institutioner kopplas forskningen till de professioner man utbildar. Flera av doktoranderna, likväl som de verksamma universitetslektorerna har där en bakgrund som dietister eller kostvetare. Att dietistyrket fortfarande är en mycket liten yrkeskår inom hälso- och sjukvården, avspeglas även inom utbildning och forskning. Det är förhållandevis små institutioner/avdelningar som forskar inom ovan nämnda ämnen och med begränsande resurser.

ÖVRIGA UNIVERSITET OCH EXEMPEL PÅ ENHETER OCH PROJEKT DÄR DIETISTER ÄR FORSKNINGSAKTIVA

Med anledning av att dietistyrket är förhållandevis ungt och kåren liten, har dietister hittills funnit varierande vägar att ta sig fram inom forskningen. Förutom ovan nämnda tre institutioner som ger dietistutbildningen har många andra universitet/högskolor och institutioner forskning inom kost- och nutritionsområdet. Inom främst medicinska fakulteter/institutioner finns på flera ställen en stark tradition att forska om samband mellan nutrition och sjukdom/behandling. Här har många dietister både påbörjat och fullföljt sin forskning, ofta i anslutning till sin kliniska verksamhet. Exempel på detta är dietister verksamma vid Karolinska universitetssjukhuset och Karolinska Institutet i Stockholm där dietister bedriver forskning tillsammans med forskare på olika institutioner. Forskning bedrivs inom främst följande områden: nutrition och äldre med fokus på demens, nutrition i palliativ onkologisk vård, nutritionsbehandling vid kirurgi, samt obesitas hos barn och vuxna.

Ytterligare exempel är medicinska fakulteten vid Umeå universitet som har flera doktorander bland annat vid enheten för pediatrik och barn- och ungdomscentrum vid Norrlands Universitetssjukhus som har en lång tradition av dietister som har anställts för medverkan i olika forskningsprojekt. För närvarande finns det två dietister som är doktorander vid enheten för pediatrik och en annan redan disputerad bedriver egen forskning. De övriga dietisterna vid barn och ungdomscentrum har också en liten del forskning i sina tjänster. Dessa dietister bedriver forskning i olika omfattning inom allergi, medfödda hjärtsjukdomar, extremt underburna barn, probiotika, D-vitamin samt om kroppssammansättning hos nyfödda barn.

Dietister finns också forskningsaktiva vid institutioner som sysslar med idrott och hälsa, exempelvis institutionen för kost- och idrottsvetenskap i Göteborg. Forskningen där berör främst människans vanor, uppfattningar och val som rör mat och måltider, fysiska aktivitet, elitidrott, samt kommunikation och lärande i vardagsliv, skola och inom idrottsrörelsen.

Den varierande hemvisten såväl som val av forskningsområde för dietister som doktorerat visar sig när man tar del av de publicerade avhandlingarna inom professionen. Bland annat har följande övergripande områden studerats: *matvanor och ätbeteende, kostintag och näringsstatus hos olika grupper exempelvis äldre, spädbarn, barn, invandrare, personer med ätstörningar eller funktionshinder, metabola effekter av kostinterventioner och bioaktiva ämnen, nutritionsbehandling vid exempelvis fetma, diabetes, cancer och födoämnesöverkänslighet*. En mer detaljerade lista över dietisters doktorsavhandlingar finns att hitta via www.drf.nu under "utbildning" och "avhandlingar".

www.drf.nu

DRF
DIETISTERNAS
RIKSFÖRBUND

NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA FORSKNINGSNÄTVERK FÖR DIETISTER

Med tanke på att forskningsområdet kostvetenskap, dietetik och klinisk nutrition i Sverige är relativt litet är nätverk inom landet såväl som internationellt av stor betydelse. Nedan ges några exempel på nätverk och återkommande konferenser som för många forskningsaktiva dietister är av stort intresse. Flertalet dietister medverkar och besöker regelbundet dessa konferenser för att presentera sina studier och uppdatera sig inom aktuellt forskningsområde.

NATIONELLA KONFERENSER OCH NÄTVERK

DRF:s kongress www.drf.nu

Medicinska Riksstämman, Svenska läkarsällskapet www.rikstamman.se

Folkhälsostämman, folkhälsoinstitutet www.fhi.se

The Network in epidemiology and Nutrition (NEON) www.neon.sahlgrenska.gu.se

INTERNATIONELLA KONFERENSER OCH NÄTVERK

Nordic Meeting for Dietitians www.dietisterinorden.org

Nordic Nutrition Conference www.nnc2012.is

International Congress of Dietetics (ICD) www.icd2012.com

International Conference on Diet and Activity Methods (ICDAM)
www.icdam8.org

The Swedish Society of Clinical Nutrition and Metabolism (SWESPEN)
www.swespen.se

The European Society of Clinical Nutrition and Metabolism (ESPEN)
www.espen.org

The American Society for Parenteral and Enteral Nutrition (ASPEN)
www.nutritioncare.org

Food and Nutrition Conference and Expo (FNCE) www.eatright.org/fnce

Diabetes and Nutrition Study Group (DNSG) www.dnsg-easd.org

Thematic Network for Dietetics (DIETs) www.thematicnetworkdietetics.eu
www.drf.nu

European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD) www.efad.org

Federation of European Nutrition Societies (FENS) www.fensweb.eu

European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition (ESPGHAN) www.espghan.med.up.pt

Society for the Study of Inborn Errors of Metabolism (SSIEM) www.ssiem.org

